

skingrade en turkisk bataljon, ryckte härifrån åter uppför passet mot Tcekeköi och föll turkarne i ryggen.

Öfversigt af operationerna söderom bergen följer nästa gång.

183 KRIGSTEATERN.

Morgonbladet n:o 16, 19.I 1878

Vid utträdet ur Orkaniepasset har man genast vesterom vägen byn 10
Gornikomarzy, och österom densamma en Tscherkessby, bebådande
hvad som komma skall. Ty medan i Bulgarien tscherkesserna äro
utplanterade i landets östra del och bortåt Dobrudscha, har man här i
Rumeliens vestra del anlagt deras röfvarnästen i mängd, troligen
derföre att befolkningen här är öfvervägande Bulgarisk och dertill
företrädesvis civiliserad, arbetsam och välmående. Vägen går till Sofia
i sydvestlig riktning. Till densamma måste nu Gurko nedstiga från
Tchurjak, förbi de i rapporterna omnämnda byarne Jeleschniza, Selja-
va, Stolnik, samt derefter tåga åt öster upp mot passet. Här möter den
lilla staden Taschkose, hvilken turkarne hade befäst, och bakom 20
hvilken vägen delar sig, nordligt till passet och rakt fram till Slatitsa.
Stridens gång har i telegram blifvit temligen noggrant beskrifven, och
äfvén Ryska Invaliden har icke haft just någonting att tillägga. Äfvén
här blef befästningen kringgången och tagen i ryggen. På natten
utrymde turkarne Arabkonak och Schandorny, hvilken senare plats
icke heller återfinnes på kartan. De i passet instängda trupperna stego
nu ned och gingo äfvén in på Slatitsavägen till Dolnikomarzy.

En episod har för oss finnar ett särskildt intresse. General Velja-
minov ryckte från Stolnik åt vester, för att skydda härens rygg mot
Sofia. Han anfölls ganska riktigt samma dag vid Bugrovo och tillba- 30
kaslog fienden på ett lysande sätt. Telegrammet säger, att två batal-
joner gardesskarpskyttar deltog i striden vid Taschkose, samt att
bland Veljaminovs trupper fanns 3:e bataljon, d. v. s. *den Finska*.
Striden stod den 31 december. Löjtnant Müller telegraferade samma
dag från Orkanie, att han aflemnade sändningen till bataljonen. Till
hvem och hvilka aflemnades den? Hvar fanns bataljonen den dagen?
Hade den halfnaken, med söndriga benkläder och skoplagg följt med
Veljaminov genom snön öfver bergen. Ingen synes anse sig skyldig
härom upplysa.¹

Gurko gick härefter med hufvudstyrkan mot Sofia. Ur passet hade 40
bland andra framstått hela tredje gardesinfanteridivision, hvilken hade
stått kvar vid Plevna ända till Osmans kapitulation den 10 december.
Den stötte nu på vägen till Slatitsa vid Mirhova på turkarnes arrier-
garde, hvilka voro stadda i reträtt åt söder på två mindre vägar, som
härifrån föra dels direkt till Tatarbasardschik, dels till stora vägen
mellan Sofia och sagde stad.

Emellertid hade general Dandeville på Etropolvägen närmast sig
Slatitsa 2 200 f. Redan ett par veckor tidigare hade hans förtrupper
sökt öfverraska turkarne. Men försöket lyckades icke, och emedan de
då ännu befunno sig ensamme söderom bergen, nödgades de draga sig 50
tillbaka. Dock torde de bibehållit sig söderom passet. Nu hotades

¹ Officiela bladet synes icke kunna skilja mellan gardesjägarene och skarpskyttarne, utan låter skarpskyttebrigaden senare på samma dag strida vid Sofia och 4 å 5 mil derifrån. På hvilketdera stället finska bataljon befann sig – angår ingen.

turkarne från två sidor och utrymde den 2 januari Slatitsa. Ända hit finnes chaussé från Sofia sidan. Men vägen härifrån åt öster vid bergkammens fot, som går ända till Kasanlyk och vidare, är en mindre väg. Den passerar Kosnitsa, dit turkarne samma dag förföljdes, Klissura, der vägen från Teteven, Kahmanli 1 840 f., der den från Trojan utmynnar, vidare till Sopot 1 730 f. och Karlova. Hela denna väg ligger alltså i jernhöjd ungefär med den paradisiska Kasanlykdalen, och ehuru vintertid der är, måste väl soldaten, räddad ur snöstormarne, här i bergskammens skydd hafva känt sig väl till mods. Endast
10 litet sol, så skulle säkert all vinternöd här vara försvunnen. General Kartsov, som den 8 januari tog fast fot på denna väg, förenade nu med sig sin från Slatitsa kommande afdelning. Afståndet från Taschkosen till Sopot är 8 mil fogelvägen, minst 50 proc. längre apostlaväg.

Så var hela denna del af Balkan öfvergången. Tåget öfver Schipkapasset var påbörjadt.

Sofia 1 718 f. ligger på stora vägen från Konstantinopel till Serbien, Bosnien och Herzegovina. Åt vester går denna väg härifrån öfver Pirot och Akpalanka till Nisch – allt bekanta namn och orter. Åt Konstantinopel till är närmaste stora stad Tatarbasardschik. Dit leda två vägar:
20 den norra rätt åt öster, öfver Ichtiman 1 878 f.; den södra först i sydvest till Samakov 2 808 f. och sedan i rät vinkel österut. Den tidigare nämnda vattenskilnaden ligger dock vesterom den förra orten vid 2 566 f., österom den senare vid 3 100 f. – Af höjdtalen finner man, att södra vägen redan går på höga eller stora Balkans sluttning mot norr. (se föreg. N:o). Greningen sker 1 mil från Sofia, efter det vägen öfvergått Iskerfloden. Vägen från Orkanie öfvergår samma flod några verst nordligare vid Vrashdebna. Här försiggick den enda, föga betydliga strid, som Gurkos trupper hade att kämpa för Sofias intagande. Staden är på denna östra¹sida befästad. Men då den på samma gång hotades
30 af ett detachment från norr, flydde turkarne på en väg åt sydvest, som går uppåt stora Balkan och snart befinner sig vid en höjd öfver 3 000 fot, med berg af 7 000 fots höjd nära intill. Ryssarne synas nu rycka åt öster, förnämligast på den nämnda norra vägen, som också är den rakare och lägre. Till Ichtiman hafva trupper af 3:e gardesdivision kommit från norr, från Merkovo, öfver Petritschevo och Poibren, alla i rapporterna nämnda. De båda senare ligga i floden Topolnitsas trånga dal, hvilken flyter från Etropolpassets höjder i en bukt mot sydost och vid Tatarbasardschik utfaller i Maritsa. Kavalleriet främst har förföljt de från Taschkose och Arabkonak flyende turkarne längre
40 åt sagde dal. Nära Tatarbasardschik börjar jernvägen, som längs Maritsadalen öfver Filippopel går till Adrianopel och vidare till Konstantinopel. Till Filippopel har Kartsov en beqväm väg från Karlovo, i närmaste närhet till Sopot.

Läsaren torde erinra sig, att från Lovtscha går väg åt öster till Selvi och Tirnova, från Selvi en väg mot söder till Gabrova, och från Tirnova likaså åt söder till Drenova och Travna. Den senare förer till Travna-passet, 8 verst österom Schipkapasset. Kartan visar god väg från Travna ända till nära kammen. Härifrån går en ridväg till Schipka, en annan till Kasanlyk, båda alltså sydvestligt. Men beskrifningar
50 omtala en tredje, den förnämligaste, rakt ned åt söder ända till Maglisch, 10 verst österom Kasanlyk vid vägen längsät Tundshadalen. Under hela det långa, hjeltemodiga försvaret af Schipkapasset omtalas detta

¹ Ett par tidigare misskrifningar i bladet rörande kompassen behagade läsaren efter det ofvanstående rätta.

Travna-pass icke med ett ord. Men nu kommer det till heders. Ty det var härifrån furst Mirsky kringgick Schipka på östra sidan, nedstigande till Saltzy, på vägen till Maglisch.

Vid den väg åter, som från Gabrova leder upp till Schipkapasset, är den sista byn Seleno-drevo, vesterom vägen. Öfverom byn möter en åt öster utskjutande höjd, som tvingar vägen att här vända åt öster, förrän den åter fortgår åt söder. Från denna höjd oroades ryssarne mycket under försvaret, och bachibozukarne intogo en gång sjelfva byn. Alla turkofila blad och äfven svenska tidningsstrateger ansågo då de förras sista timme vara slagen. Här går nu en af de många rid- eller klöfsadelsvägarne öfver berget och kammen. En dalsänkning, i hvilken Jantraflodens yttersta källflod rinner torde utgöra dess början. Häriifrån utgick nu Skobelev natten mot den 6 jan. På södra sidan om kamplatån möter åter ett tillflöde till Tundshaflo den. Bland de orter, han här passerade, återfinnes för den 7:de Hamidlii (= Imetli), som enl. kartan ännu ligger ett par verst från den väg, hvilken från Schipka förer i sydvest till Kalofer, mellan Kasanlyk och Karlovo. På denna väg men åt nordost anföll Skobelev den 8 vid byn Scheinovo 2 verst från Schipka 1 760 f., 5 verst från passhöjden 4 546 f.

Emellertid hade furst Mirski redan den 6 anländt till Seltzy 2 317 f. (= Seltzo). Den 7 gick han härifrån sydvestligt 9 verst till Husevo (= Goutzevo) och Janina, båda vid vägen från Travnapasset till Kasanlyk. Den 8 stod han ensam mot Schipka-Kasanlyk. Den 9 skedde bådas gemensamma anfall mot Schipka, då turkarne kapitulerade redan i god tid på e. m. General Radetsky, chef för 8 korpsen och högsta befälhafvare på platsen, stod med återstående trupper i passet och kunde medverka endast med artilleriet. Mirsky o. Skobelev torde haft hvardera omkring 15 tusen man. Kartsov hade icke hunnit framkomma. – Att Skobelev sjelf icke gått genom Trojanpasset, kunde lätt inses; och denna ur Golos tagna oriktiga notis infördes derföre icke i detta blad. – Officiela telegrammet slutar: »Numera existera för oss inga Balkanberg.»

Redan den 6 anföllos turkarne vid Bebrova och drevfos in i passet, som leder mot Slivno, ända till Stararieka. Hainkiöi-passet hafva ryssarne fortfarande innehaft samt, synes det, äfven tagit passet närmast österom från Elena öfver Feredshi-Derbend, som utmynnar vid Tvarditsa; hvarföre det tillägges: »alla pass från Sofia till Tvarditsa.»

184 KRIGSTEATERN.

Morgonbladet n:o 19, 23. I 1878

Krigshändelserna söderom Balkan äro så snabba, att krigsteatern är en annan för hvarje dag.

Delvis är det nya fältet österom Filippopel läsaren bekant från Gurkos tidigare tåg öfver Balkan, lämpligt kanske i hvarje annat krig, men här olycksaligt i sina följder, emedan det gaf turkarne en välkommen anledning till nya massakrer, nu fortsatta under månadtal.

Tundshadalen är känd med floden af samma namn, flytande från vester ända till den däld, långsät hvilken stora vägen öfver balkan till Schumla uppstiger. Flodens lopp vänder här i rät vinkel åt söder förbi staden Jamboli.

Den bergslänga, som på södra sidan innesluter Tundshadalen, börjar